

Bijdragen en mededelingen van de Nederlandse Vereniging van Boscigenaren

REDE VAN DE VOORZITTER J. W. HUDIG
OP DE ALGEMENE LEDENVERGADERING VAN 31 MEI 1961

Dames en heren,

Bij de opening van deze algemene vergadering heet ik U allen van harte welkom.

Alvorens tot het huishoudelijk deel van de vergadering over te gaan, wil ik gaarne enige algemene opmerkingen maken over een paar problemen, die, naar ik meen, op het ogenblik actueel zijn. Vergeleken met de voorgaande jaren zijn de bedrijfsuitkomsten het afgelopen jaar niet ongunstig geweest. Het is echter moeilijk aan te geven, wat in deze als normaal moet worden beschouwd.

Uit de dissertatie van ons bestuurslid, de heer van Oosten Slingeland, zijn een aantal gegevens te putten over het verloop van de houtprijzen en lonen in de vorige eeuw. In het algemeen kan worden gesteld, dat de houtprijs zich voor zwaar geriefhout en mijnhout — het eerste liggend, het tweede op stam — heeft bewogen tussen f 3,50 en f 6,50. Eerst in het begin van deze eeuw en vooral tijdens de eerste wereldoorlog zien wij een zeer sterke stijging van de houtprijs tot f 30 per m³. Na de eerste wereldoorlog daalt de houtprijs dan weer, om volgens de gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek in 1935 weer een dieptepunt van ongeveer f 4 tot f 6 per m³ te bereiken. Er is dan echter in de verhoudingen wel het een en ander gewijzigd, want omstreeks de helft van de vorige eeuw bedroeg het dagloon f 0,60, d.i. f 3,60 per week, terwijl in 1935 toch wel gerekend mag worden met een weekloon van f 15, inclusief sociale lasten. Thans zouden wij kunnen rekenen met een vergelijkbare houtopbrengst van f 30 à f 32 per m³. Voor de nabije toekomst moeten wij rekenen, dat de lonen niet zullen dalen en dat de 5-daagse werkweek zal worden ingevoerd. Het dagloon bedraagt dan inclusief sociale lasten ongeveer f 20. Vergeleken met de 19e eeuw kunnen wij dus ongeveer aannemen, dat de lonen ruim vijfmaal meer zijn gestegen dan de houtprijzen. Daartussen ligt echter een periode na de tweede wereldoorlog, die voor de bosbouw uitzonderlijk gunstig is geweest.

In het jaarverslag is melding gemaakt van een rapport van de Zwitser Keller voor het C.E.A.-congres¹⁾. Deze is voor 1960 van oordeel, dat de situatie voor de bosbouw in Europa thans niet ongunstig is en uit zijn beschouwingen, evenals trouwens uit de beschouwing van de secretaris in de inleiding tot het jaarverslag, blijkt wel, dat men toch zeer beslist niet op hogere houtprijzen in de nabije toekomst behoeft te rekenen. De kos-

¹⁾ C.E.A. = Confédération Européenne de l'Agriculture. Red.

ten, met name de lonen, zullen ongetwijfeld blijven stijgen. Ik kom op de nota van de heer Keller nog nader terug. Ik noem deze thans echter, omdat hieruit blijkt, dat de bosbouw rekening zal moeten houden met prijsverhoudingen, zoals deze thans gelden en zich daaraan wel moet aanpassen.

Er is ook in de functie van het bos in de laatste 100 jaar veel veranderd. Het bosbezit was in het algemeen geen belangrijk vermogensbestanddeel en het inkomen uit het bos had een min of meer incidenteel karakter. Bij de intensievere exploitatie, mede verband houdende met het houttekort in Europa, namen de investeringen en de jaarlijks terugkerende exploitatie-uitgaven regelmatig toe. Het conjunctuurgevoelige bosbezit werd dus kwetsbaarder. Bovendien, en dit geldt vooral voor de laatste decennia, werd het bosbezit in veel gevallen wel een belangrijk vermogensbestanddeel. Enerzijds door de stijging van de waarde en anderzijds door de door vererving relatieve vermindering van de andere vermogensbestanddelen, zoals landbouwgronden en liquide middelen. Bij de betaling van sterk gestegen successierechten werd het bosbezit veelal naar verhouding minder aangesproken dan andere vermogensbestanddelen, terwijl voorts door de hoge belasting besparing voor successieverplichtingen veel moeilijker wordt.

Ook als bron van inkomsten neemt het bosbezit thans in veel gevallen een belangrijker plaats in. Waar men vroeger de houtopstand als een spaarpot kon beschouwen, dient thans de opbrengst in meerdere mate om bedrijfskosten te dekken. Een ruime bron van inkomsten naast dit bosbezit is vaak niet aanwezig, zodat de jaarlijkse inkomsten en uitgaven in geld uitgedrukt een zeer grote rol spelen. Uitgaven zijn echter gedeeltelijk financieringen. Het verschil tussen inkomsten en uitgaven kan niet worden beschouwd als verlies of winst, aangezien veel uitgaven investeringen betekenen.

De secretaris heeft in het jaarverslag het bedrijfsresultaat over het boekjaar 1958/1959 van het Staatsbosbeheer genoemd: een voordelig bedrijfsresultaat van f 17.000. Dit resultaat is ontstaan bij een uitgave in geld van ongeveer f 6.000.000, een inkomen in geld van ongeveer f 4.000.000, en een waardestijging van het bezit door aanwas van ongeveer f 2.000.000. Ook op kleinere schaal is het gedurende vele jaren op deze wijze financieren van het bosbezit voor vele particulieren onmogelijk geworden. Ook hier speelt het arbeidsloon weer een grote rol. Ongeveer 100 jaar geleden baarde het betalen van bijvoorbeeld een 10-tal arbeiders voor het verrichten van investeringswerkzaamheden op lange termijn, weinig zorgen. Een arbeider verdiende per jaar nog geen f 200 en een bedrag van f 2.000 kon toen uit een beschikbaar inkomen nog wel opzij worden gelegd. Thans moet voor een 10-tal arbeiders f 50.000 tot f 60.000 per jaar worden betaald en er zijn slechts weinig inkomens waar, na aftrek van belasting, een dergelijk bedrag gespaard kan worden.

Terecht is er bij de behandeling van de Boswet in de Tweede Kamer dan ook op aangedrongen om op de begroting gelden uit te trekken voor het verstrekken van renteloze voorschotten, ook aan particulieren, waartoe de wet de mogelijkheid opent. Een toezegging heeft de Minister echter niet gedaan. Ik meen, dat er alle aanleiding is om hierop, vanuit deze vergadering alsnog aan te dringen.

Ik geloof, dat onder de huidige omstandigheden en onder de Nederlandse verhoudingen met recht de vraag kan worden gesteld of bij een zeer intensieve, met name arbeidsintensieve exploitatie het economisch optimum hier en daar niet reeds is overschreden. Het Nederlandse perfectionisme kan ons ook hier parten spelen. Hierbij komt, dat men zich niet altijd heeft gerealiseerd, dat zich een structurele wijziging heeft voorgedaan. Een wijziging, waardoor aanpassing noodzakelijk is.

In het algemeen kan worden gezegd, dat er slechts van een redelijke exploitatie sprake kan zijn bij een werkelijk moderne bedrijfsvoering. Dit betekent enerzijds gebruik maken van de jongste resultaten van het bosbouwkundig onderzoek, niet alleen technisch maar ook economisch, en anderzijds een zo rationeel mogelijke uitvoering.

Dit laatste betekent een zo groot mogelijke besparing op de post arbeidslonen, echter niet door het betalen van lagere lonen.

De voorzitter van de bosbouwtechnische school te Apeldoorn, de heer Reinders, heeft zeer duidelijk gepleit voor verantwoorde beloning van de bosarbeiders. Een zonder meer optrekken van de lonen, afgezien van het feit of het economisch verantwoord is, past niet in het huidige loonbeleid. Wel economisch en sociaal verantwoord is een hogere beloning door middel van toepassing van verantwoorde tarieven.

Een derde factor is een zo juist mogelijke afzet, hetgeen veelal betekent een gebundelde afzet.

Wij constateren dus een volledig gewijzigde verhouding tussen de houtprijzen enerzijds en de kosten, in het bijzonder de lonen anderzijds. Daarnaast zien wij, dat het onder de huidige omstandigheden uiterst moeilijk is om in de bosbouw anders dan op bescheiden schaal te investeren. Voor een deel kan de gewijzigde verhouding tussen prijzen en lonen ongedaan worden gemaakt door een ruimere keuze in sneller groeiende houtsoorten en door, wat wellicht even belangrijk is, het gebruik van elitezaad.

Voorts is door scholing, rationalisatie en mechanisatie de arbeidsproductiviteit aanzienlijk opgevoerd. Daarnaast zal echter bij de exploitatie een zodanige wijze van bosaanleg moeten worden gekozen, dat niet slechts naar een maximale houtproductie wordt gezocht, maar veeleer naar een minimum van onderhoud en verplegingskosten. Evenals in de landbouw is zowel het onderzoek als de bedrijfsvoering er zeer sterk op gericht geweest een zo groot mogelijke kwantitatieve opbrengst per ha te krijgen. In de landbouw richt enerzijds het onderzoek zich meer op de economische aspecten en anderzijds richt de bedrijfsvoering zich naar een zo groot mogelijke opbrengst per arbeidskracht. Een dergelijke ontwikkeling is voor de bosbouw ook noodzakelijk. Bij het onderzoek, ook bij het Bosbouwproefstation, zal men de volle aandacht aan deze kanten van het probleem moeten schenken. Meer inzicht in de waarschijnlijk te verwachten afzetmogelijkheden zal hierbij mede bepalend zijn.

Zowel het leiding geven aan gespecialiseerde in tarief werkende arbeiders, als het omgaan met vaak kostbare machines en duur gereedschap stelt thans hoge eisen aan de beheerders.

Tevens komen voortdurend meer gegevens beschikbaar uit het zich uitbreidende bosbouwkundig onderzoek. Ook de toepassing hiervan stelt hoge eisen.

Op kleine bedrijven wordt een efficiënte bezetting van de leiding, arbeidskrachten en inventaris steeds moeilijker. Voorts is de individuele productie bij de afzet van zijn producten zeer sterk afhankelijk van het naar verhouding geringere aantal houthandelaren. Een verdergaande samenwerking van verscheidene kleine bedrijven lijkt derhalve wel noodzakelijk.

Het onderwerp samenwerking van bedrijven en gemeenschappelijke exploitatie is enige malen besproken in de voorlopige bosbouwvoorlichtingsraad, waarbij tevens is nagegaan wat hieromtrent in het buitenland geschiedt. Het blijkt dan wel, dat het buitenland ons op dit punt in het algemeen ver voor is.

Om echter met concrete voorstellen te komen, ontbreekt ons bestuur het nodige inzicht omtrent hetgeen bij de individuele leden van onze vereniging leeft. Het dagelijks bestuur heeft zich dan ook beraden over de wenselijkheid van een enquête over de betekenis van het bosbezit en de wijze van beheer voor en door de individuele leden, alsmede omtrent de bereidheid tot samenwerking. Het lijkt mij van belang, dat deze vergadering haar oordeel over de wenselijkheid hiervan uitspreekt.

Ik heb in het voorgaande genoemd de nota van de heer Keller voor het C.E.A.-congres. Deze nota is daarom zo belangrijk, omdat deze juist datgene behandelt, wat ons allen op het ogenblik zeer bezig houdt, namelijk de teruggang van het houtgebruik en de mogelijkheid om deze teruggang tegen te gaan. Een aantal vormen van houtgebruik zijn duidelijk en blijvend in betekenis afgenomen en zullen wellicht geheel verdwijnen, bijvoorbeeld het gebruik van brandhout en van houten dwarsliggers. Ook het gebruik van mijnhout vertoont een dalende tendens, terwijl het gebruik van naaldzaaghout, zowel in Europa als in Amerika, niet alleen per hoofd van de bevolking, maar ook in totaal een licht dalende tendens toont.

Daarentegen vertoont het gebruik van hout voor papier, triplex en spaanderplaten een duidelijke stijging. De heer Keller noemt als oorzaak voor het teruggaan van het houtgebruik o.a. de aard van de verwerking van hout, veelal in betrekkelijk kleine ambachtelijke bedrijven, zoals meubelfabrieken en fabrieken waar huishoudelijke artikelen worden vervaardigd. Het materiaal is te weinig homogeen voor gestandaardiseerde verwerking, reden waarom men het liever tot een gestandaardiseerd product, de spaanderplaat, verwerkt. Dit proces van vervanging van het hout door andere materialen is naar het oordeel van de heer Keller versneld door de tijdelijke schaarste aan hout direct na de oorlog, met als gevolg grote prijschommelingen en het afleveren van hout van onvoldoende kwaliteit.

Tenslotte wijst hij erop, dat de producenten van en de handelaren in hout achter zijn gebleven op het gebied van het onderzoek naar de gebruiksmogelijkheden, de voorlichting en de propaganda. Zijn slotconclusie is dan ook, dat het hout voor de handhaving van zijn positie niet te duur moet zijn en goed van kwaliteit, waarbij de afzet moet worden gestimuleerd door onderzoek op ruime schaal naar de toepasbaarheid en door voorlichting en propaganda. Naar mijn oordeel moeten wij echter de ogen niet sluiten voor het feit, dat sommige afzetmogelijkheden blijvend verloren zullen gaan, zodat bij de bosexploitatie hier ook rekening mede zal moeten worden gehouden.

Al deze onderwerpen maken een gezamenlijke inspanning in de bosbouw noodzakelijk.

Tenslotte wil ik nog enkele woorden zeggen over de Boswet, die zojuist in de Tweede Kamer is aangenomen. Het tot standkomen van de Boswet is een lange lijdensweg geweest en van het zeer uitgebreide voor-ontwerp van de commissie van Asch van Wijck is tenslotte slechts een wet van bescheiden omvang over gebleven, die echter bij de behandeling in de Kamer toch veel belangstelling heeft gehad. Door het Bosschap is ook door persoonlijk contact veel gedaan om onze belangen te verdedigen. Van belang voor de boscigenaar is, dat de schadevergoedingsregeling voor schade, ontstaan door een opgelegd kapverbod, door amendering in gunstige zin is gewijzigd en in de tweede plaats de bemoeiingen van de gemeenten en in het algemeen de lagere publiekrechtelijke lichamen aanzienlijk beknot zijn, terwijl beroep tegen een gemeentelijk kapverbod mogelijk werd gemaakt. Geheel voldaan over de huidige regeling zijn wij niet, doch wij menen wel, dat bereikt is wat politiek mogelijk was.

Dames en heren, ik ben hiermede aan het eind van mijn inleiding gekomen. Ik heb niet gesproken over steunmaatregelen aan de bosbouw, omdat ons bestuur dat vooralsnog m.i. terecht verwerpt. Ik meen echter, dat de Nederlandse boscigenaren zich moeten realiseren, dat zij zich door de geringe omvang en de versnipperdheid van het Nederlandse bosbezit tegenover het buitenland, in een ongunstige positie bevinden, waaruit zij alleen door inspanning van alle krachten en bundeling van deze krachten kunnen geraken. Een van de grote problemen, die zich zullen blijven voordoen, is het juiste afwegen van de waarde van de liefde voor het eigen bezit en de harde economische noodzaak. Dit is een probleem, dat ons allen aangaat.

Hiermede verklaar ik deze algemene vergadering voor geopend.

DE JAARLIJKSE BOSBOUWDAG

De jaarlijkse bosbouwdag van de Nederlandse Vereniging van Boscigenaren zal dit jaar worden gehouden op vrijdag, 8 september a.s.
